

Instytucje Unii Europejskiej

Autor:

Aureliusz Wlaź

Okładka:

Praca pod tytułem „Rozsypały mi się gwiazdki” autorstwa Sandry Janusz z Liceum Plastycznego w Tarnowie, wyróżniona w ogólnopolskim konkursie fotograficznym pod hasłem „Polska w Unii Europejskiej. Minęło 5 lat” ogłoszonym przez UKIE

Projekt graficzny serii:

Techna Studio

www.techna.pl

Skład i przygotowanie poligraficzne:

Techna Studio

www.techna.pl

Zdjęcia: The Audiovisual Library of the European Commission

Publikacja dystrybuowana nieodpłatnie

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

al. J.Ch. Szucha 21

00-580 Warszawa

www.msz.gov.pl

www.polskawue.gov.pl

Warszawa 2010

ISBN 978-83-7567-037-0

Jak powstała Unia Europejska?

Unia Europejska powstała w 1992 roku w wyniku podpisania w Maastricht przez przedstawicieli 12 państw członkowskich Wspólnot Europejskich Traktatu o Unii Europejskiej. Integracja europejska (czyli współpraca państw europejskich, która obecnie ma miejsce w ramach Unii Europejskiej) rozpoczęła się jednak o wiele wcześniej. Po zakończeniu II wojny światowej, w 1945 roku, w Europie panowała głęboka recesja gospodarcza. W wyniku zniszczeń wojennych nie rozwijał się przemysł. W związku z trudną sytuacją ekonomiczną będącą następstwem wojny w Europie Zachodniej pojawiła się idea zjednoczenia wysiłków w celu wydzwignięcia kontynentu z zapaści gospodarczej. Podstawowym warunkiem poprawy sytuacji gospodarczej w Europie było zapobieżenie wybuchowi kolejnej wojny – w latach 1914-1945 miały bowiem miejsce dwie wojny światowe, które pogrążyły Europę w głębokim kryzysie. Jako że działania wojenne wiązały się z rozwojem przemysłu zbrojeniowego, kontroli międzynarodowej należało poddać gospodarowanie przez poszczególne państwa surowcami strategicznymi – węglem i stalą – na których w latach 40. i 50. opierała się ta gałąź przemysłu.

9 maja 1950 r. minister spraw zagranicznych Francji Robert Schuman zwołał w Paryżu konferencję prasową, podczas której zaproponował, aby produkcja węgla i stali w Europie Zachodniej została poddana nadzorowi ponadnarodowego organu Wysokiej Władzy, w której skład mieli wchodzić przedstawiciele poszczególnych państw europejskich. Dla upamiętnienia inicjatywy Schumana 9 maja obchodzony jest Dzień Europy.

Propozycje zawarte w Deklaracji Schumana stały się podstawą negocjacji rozpoczętych w Paryżu

w 1950 r. przez przedstawicieli 6 państw Europy Zachodniej – Francji, Republiki Federalnej Niemiec, Włoch, Belgii, Holandii i Luksemburga. Efektem tych negocjacji było podpisanie w Paryżu 18 kwietnia 1951 r. Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali.

Traktat zawarto na 50 lat. Ponieważ wszedł w życie w 1952 r., przestał obowiązywać w 2002 r.

Głównym celem Wspólnoty było utworzenie dla państw członkowskich wspólnego rynku węgla i stali, przede wszystkim poprzez likwidację ceł na te surowce.

Wspólnota dysponowała własnym systemem instytucjonalnym. **Wysoka Władza** była organem prawodawczym i wykonawczym, w którego skład wchodził niezależni eksperci powoływani wspólnie przez państwa członkowskie. Wysoka Władza musiała współpracować w zakresie funkcjonowania wspólnego rynku węgla i stali z rządami państw członkowskich. Współpraca ta miała się odbywać przede wszystkim za pośrednictwem **Specjalnej Rady Ministrów**, w której skład wchodził ministrowie będący członkami rządów państw członkowskich. **Wspólne Zgromadzenie** było organem kontrolnym. Wysoka Władza odpowiadała przed nim za realizację przepisów traktatu. W skład Wspólnego Zgromadzenia wchodził deputowani desygnowani przez parlamenty narodowe państw członkowskich. Nad poszanowaniem przepisów traktatu czuwał **Trybunał Sprawiedliwości**.

W 1957 r. w Rzymie państwa członkowskie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali podpisały dwa kolejne traktaty, ustanawiając w ten sposób dwie kolejne Wspólnoty Europejskie – Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) oraz Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM). Traktaty rzymskie weszły w życie w 1958 r. i obowią-

zują do dziś. Ich tytuły i postanowienia były jednak zmieniane. Traktat o Unii Europejskiej (TUE), który został podpisany w 1992 r., zmienił nazwę Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) na Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE). W konsekwencji, EWG zmieniła nazwę na Wspólnotę Europejską (WE). Na mocy Traktatu z Lizbony (który został podpisany w 2007 r.) Wspólnota Europejska uległa natomiast formalnej likwidacji, a jej następcą prawnym została Unia Europejska. W związku z tym Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE) zmienił nazwę na Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

Obecnie Unia Europejska działa przede wszystkim na podstawie dwóch traktatów: Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

Traktaty rzymskie były kilkakrotnie nowelizowane postanowieniami **traktatów rewizyjnych**, których stronami były państwa członkowskie Wspólnot, a następnie Unii Europejskiej. Najważniejsze traktaty rewizyjne to: Jednolity Akt Europejski (podpisany w 1986 r.), Traktat o Unii Europejskiej (podpisany w 1992 r.), Traktat z Amsterdamu (podpisany w 1997 r.), Traktat z Nicei (podpisany w 2001 r.) oraz Traktat z Lizbony (podpisany w 2007 r.).

Głównym celem EWG była koordynacja polityk gospodarczych państw członkowskich oraz utworzenie na ich terytorium wspólnego rynku poprzez wprowadzenie swobody przepływu

osób, usług, towarów i kapitału. EURATOM miał natomiast przyczynić się do powstania i rozwoju przemysłu jądrowego.

Europejska Wspólnota Węgla i Stali, podobnie jak Wspólnoty Europejskie, które powstały na mocy traktatów rzymskich, miała swoje własne organy: Wysoką Władzę (EWWiS), Komisję (EWG i EURATOM), Radę, Zgromadzenie Parlamentarne oraz Trybunał Sprawiedliwości. W związku z tym że 3 istniejące od 1958 r. Wspólnoty skupiały te same

państwa członkowskie, podejmowano działania zmierzające do ujednolicenia systemu instytucjonalnego Wspólnot. Na mocy konwencji o niektórych wspólnych instytucjach Wspólnot Europejskich, która weszła w życie w 1958 r., oraz Traktatu o fuzji organów, który wszedł w życie w 1967 r., postanowiono, że Wspólnoty będą miały wspólne instytucje. Od tej pory Komisja, Rada, Parlament i Trybunał Sprawiedliwości były instytucjami wszystkich istniejących Wspólnot.

Do 1973 r. członkami Wspólnot Europejskich było 6 państw założycielskich. W 1973 r. do Wspólnot

przystąpiły: Wielka Brytania, Irlandia i Dania. W 1981 r. członkiem Wspólnot stała się Grecja, w 1986 r. – Hiszpania i Portugalia, w 1995 r. – Austria, Finlandia i Szwecja, w 2004 r. Cypr, Czechy, Estonia, Malta, Litwa, Łotwa, Polska, Słowacja, Słowenia oraz Węgry, a w 2007 r. Bułgaria i Rumunia. Do momentu wejścia w życie Traktatu z Lizbony Wspólnoty Europejskie (które powstały w latach 50.) oraz Unia Europejska (która powstała w 1992 r.) istniały obok siebie. Wspólnoty były I filarem Unii Europejskiej (patrz str. 5). Państwa należące do Unii były zatem jednocześnie członkami Wspólnot Europejskich.

Traktat z Lizbony formalnie zlikwidował Wspólnotę Europejską i uczynił Unię jej następcą prawnym. W związku z tym państwa, które pierwotnie (do 1992 r., kiedy został podpisany Traktat z Maastricht powołujący do życia Unię Europejską) były wyłącznie członkami Wspólnoty, a później, wraz z nowymi krajami, członkami zarówno Wspólnoty, jak i Unii, obecnie należą formalnie tylko do Unii Europejskiej. Członkami Unii jest obecnie 27 państw.

EURATOM jest natomiast odrębną organizacją międzynarodową powiązaną z UE instytucjonalnie i finansowo.

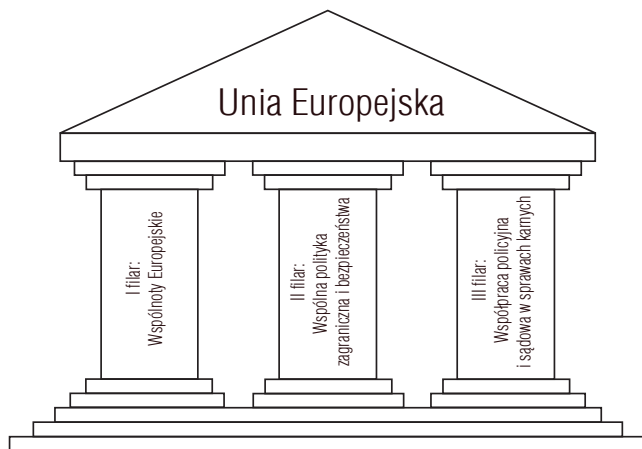
Co to jest Unia Europejska?

Unia Europejska została utworzona przez państwa członkowskie Wspólnot Europejskich poprzez podpisanie w 1992 r. w Maastricht Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Traktat z Maastricht wyznaczył nowy etap w procesie tworzenia coraz silniejszych związków między narodami Europy, rozszerzając profil integracji europejskiej ze sfery gospodarczej (ściśle związanej z funkcjonowaniem wspólnego rynku) na sferę polityczną.

Do momentu wejścia w życie Traktatu z Lizbony Unia Europejska była szczególną formą współpracy międzynarodowej państw opartej na trzech filarach: Wspólnotach Europejskich, wspólnej polityce zagranicznej i bezpieczeństwa oraz współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych.

Unia Europejska nie miała jednak ani osobowości prawnej, ani własnych instytucji. Cele Unii realizowały instytucje Wspólnoty Europejskiej, w szczególności Komisja Europejska, Rada, Parlament i Trybunał Sprawiedliwości. W momencie wejścia w życie Traktatu z Lizbony stan ten uległ uproszczeniu. Unia Europejska uzyskała osobowość prawną i przejęła instytucje oraz dorobek Wspólnoty Europejskiej. Instytucje Wspólnoty funkcjonują zatem nadal jako instytucje Unii Europejskiej.

Traktat z Lizbony zlikwidował także strukturę filarową i przekształcił Unię w jednolitą organizację międzynarodową, która stała się bezpośrednim następcą prawnym Wspólnoty Europejskiej.

Cele Unii Europejskiej

Zgodnie z art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, celem Unii Europejskiej jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów. Ponadto Unia zapewnia swoim obywatelom przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości bez granic wewnętrznych, w której zagwarantowana jest swoboda przepływu osób, w powiązaniu z właściwymi środkami w odniesieniu do kontroli granic zewnętrznych, azylu, imigracji, jak również zapobiegania i zwalczania przestępczości.

Unia ustanawia także rynek wewnętrzny oraz działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności, zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego, oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego. Wspiera także postęp naukowo-techniczny.

Oprócz tego Unia:

- zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość i ochronę socjalną,

równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka;

- wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między państwami członkowskimi;
- szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy;
- ustanawia unię gospodarczą i walutową, której walutą jest euro.

W stosunkach zewnętrznych Unia umacnia i promuje swoje wartości i interesy oraz wnosi wkład w ochronę swoich obywateli. Przyczynia się do pokoju, bezpieczeństwa, trwałego rozwoju Ziemi, do solidarności i wzajemnego szacunku między narodami, do swobodnego i uczciwego handlu, do wyeliminowania ubóstwa oraz do ochrony praw człowieka, w szczególności praw dziecka, a także do ścisłego przestrzegania i rozwoju prawa międzynarodowego, w szczególności zasad Karty Narodów Zjednoczonych.

Rada Europejska

Geneza Rady Europejskiej sięga lat 60. W związku z tym że żadna z instytucji Wspólnot nie miała kompetencji do podejmowania decyzji politycznych dotyczących integracji europejskiej, zaczęto organizować w tym celu nieformalne spotkania głów państw oraz szefów rządów państw członkowskich. Były to „spotkania na szczycie”, które z czasem zaczęły się odbywać regularnie. W grudniu 1974 r. podczas jednego z takich szczytów zdecydowano, że od tej pory spotkania głów państw lub szefów rządów członkowskich będą się odbywać jako Rada Wspólnoty – forum współpracy politycznej. W 1983 r. podczas szczytu w Stuttgarcie przyjęto Uroczystą Deklarację o Unii Europejskiej, w której ustalono, że Rada Europejska będzie nadawać integracji europejskiej „ogólne impulsy polityczne”, określać kierunki rozwoju integracji europejskiej, stanowić forum wymiany poglądów i współpracy oraz wyrażać wspólne stanowisko w stosunkach zewnętrznych. Spotkania w ramach Rady Europejskiej nie miały jednak wyraźnej podstawy traktatowej aż do 1986 r., kiedy to w Jednolitym Akcie Europejskim rządy państw członkowskich zadeklarowały, że „będą dążyć do przeobrażenia całokształtu stosunków między ich Państwami w Unię Europejską, zgodnie z Uroczystą Deklaracją ze Stuttgartu z 19 czerwca 1983 roku” i włączyły do traktatu postanowienia Deklaracji dotyczące Rady Europejskiej.

Na mocy Traktatu z Lizbony Rada Europejska uzyskała status właściwej instytucji Unii Europejskiej. W skład Rady Europejskiej wchodzi: przewodniczący, szefowie państw lub rządów państw członkowskich oraz przewodniczący Komisji Europejskiej. W pracach Rady uczestniczy także wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i poli-

tyki bezpieczeństwa. Jeżeli wymaga tego porządek obrad, członkowie Rady Europejskiej mogą podjąć decyzję, aby każdemu z nich towarzyszył minister, a w przypadku przewodniczącego Komisji – jeden z członków Komisji.

Rada Europejska wybiera swojego przewodniczącego większością kwalifikowaną na 2,5 roku. Mandat przewodniczącego jest jednokrotnie odnawialny. W przypadku przeszkody lub poważnego uchybienia Rada Europejska może pozbawić przewodniczącego mandatu.

Przewodniczący Rady Europejskiej:

- przewodniczy Radzie Europejskiej i prowadzi jej prace;
- zapewnia przygotowanie i ciągłość prac Rady Europejskiej, we współpracy z przewodniczącym Komisji i na podstawie prac Rady do spraw Ogólnych;
- wspomaga osiągnięcie spójności i konsensu w Radzie Europejskiej;
- przedstawia Parlamentowi Europejskiemu sprawozdanie z każdego posiedzenia Rady Europejskiej.

Przewodniczący Rady Europejskiej zapewnia również na swoim poziomie oraz w zakresie swojej właściwości reprezentację Unii na zewnątrz w sprawach dotyczących wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, bez uszczerbku dla uprawnień wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa.

Przewodniczący Rady Europejskiej nie może sprawować krajowej funkcji publicznej.

Rada Europejska działa na podstawie regulaminu wewnętrznego. W przeciwieństwie do Komisji Europejskiej czy Parlamentu, nie jest ona organem kadencyjnym. Jedynie funkcja przewodniczącego Rady Europejskiej ma charakter stały. Posiedzenia

Rady Europejskiej, nazywane popularnie „szczytami Unii Europejskiej”, odbywają się w Brukseli dwa razy w ciągu półrocza. Zwołuje je przewodniczący. Jeżeli wymaga tego sytuacja, przewodniczący zwołuje posiedzenie nadzwyczajne.

Rada Europejska nie ma zaplecza organizacyjnego. Jej posiedzenia przygotowuje Rada do spraw Ogólnych (jedna z formacji Rady – patrz str. 14) w porozumieniu z przewodniczącym Rady Europejskiej i Komisją Europejską.

Rada do spraw Ogólnych opracowuje – na podstawie propozycji państw sprawujących przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej (patrz str. 15-16) – wstępny porządek obrad Rady Europejskiej oraz zatwierdza porządek obrad Rady Europejskiej na specjalnym posiedzeniu w przeddzień szczytu. Sekretariat Generalny Rady współpracuje natomiast z prezydentą w zakresie praktycznej organizacji szczytów.

Od początku swojego istnienia Rada Europejska była traktowana jako siła napędowa integracji europejskiej. Rada Europejska nadaje Unii impulsy niezbędne do jej rozwoju i określa ogólne kierunki i priorytety polityczne. Określa ona również strategiczne interesy Unii, ustala cele oraz określa ogólne wytyczne wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, które są realizowane przez Radę do spraw Zagranicznych.

Rada Europejska ma również istotne kompetencje związane z powoływaniem instytucji Unii Europejskiej oraz z wprowadzaniem zmian do traktatów regulujących funkcjonowanie Unii. Przyjmuje ona jednomyślnie, z inicjatywy Parlamentu Europejskiego i po uzyskaniu jego zgody, decyzję określającą skład Parlamentu oraz mianuje Komisję Europejską i wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa. Ponadto

mianuje ona prezesa, wiceprezesa oraz członków zarządu Europejskiego Banku Centralnego.

Traktaty, na których opiera się Unia (tj. TUE i TFUE), mogą być zmieniane zgodnie ze **zwykłą procedurą zmiany i uproszczonymi procedurami zmiany**.

W ramach **zwykłej procedury zmiany** przewodniczący Rady Europejskiej – po podjęciu stosownej decyzji przez Radę Europejską, po konsultacji z Parlamentem Europejskim i Komisją – zwołuje **konwent** w celu rozpatrzenia zmian traktatów proponowanych przez rządy państw członkowskich, Parlament Europejski lub Komisję. W skład konwentu wchodzi przedstawiciele parlamentów narodowych, szefowie rządów lub państw członkowskich, Parlamentu Europejskiego i Komisji. W przypadku gdy proponowane są zmiany instytucjonalne w dziedzinie pieniężnej, konsultowany jest również Europejski Bank Centralny. Konwent rozpatruje propozycje zmian i przyjmuje, w drodze konsensu, zalecenie dla **konferencji międzyrządowej**, podczas której przedstawiciele rządów państw członkowskich uzgadniają treść traktatów rewizyjnych. Jeżeli zakres proponowanych zmian traktatów nie uzasadnia zwołania konwentu, Rada Europejska może, po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego, podjąć stosowną decyzję zwykłą większością głosów. W takim przypadku Rada Europejska określa mandat konferencji międzyrządowej.

Oprócz tego Rada Europejska monitoruje proces ratyfikacji traktatów rewizyjnych. Jeżeli po upływie 2 lat od podpisania takiego traktatu został on ratyfikowany przez 4/5 państw członkowskich i gdy jedno lub większa liczba państw członkowskich napotkały trudności w postępowaniu ratyfikacyjnym, sprawę kieruje się do Rady Europejskiej.

W ramach **uproszczonych procedur zmiany** Rada Europejska może natomiast – po konsultacji lub za zgodą innych instytucji Unii Europejskiej – dokonywać zmian ściśle określonych postanowień traktatów.

Przepisy TFUE dotyczące polityk wewnętrznych i działań Unii (zawarte w części 3 traktatu) mogą być zmienione na mocy decyzji przyjętej przez Radę Europejską jednomyślnie po konsultacji z Parlamentem Europejskim i Komisją, a w przypadku zmian instytucjonalnych w dziedzinie polityki pieniężnej – z Europejskim Bankiem Centralnym. Decyzja taka musi być zatwierdzona przez państwa członkowskie zgodnie z ich wymogami konstytucyjnymi.

Oprócz tego Rada Europejska może dokonywać szczegółowych zmian w traktatach poprzez zastosowanie **procedur kładki** (*passerelle*). W ramach tych procedur Rada Europejska może zmienić specjalną procedurę prawodawczą wymaganą przez odpowiednie przepisy traktatów na zwykłą procedurę prawodawczą lub upoważnić Radę do przyjmowania decyzji większością kwalifikowaną, w przypadku gdy traktat wymaga jednomyślności. Jeżeli zatem TFUE wymaga do przyjęcia danego aktu ustawodawczego specjalnej procedury prawodawczej, Rada Europejska może zezwolić na przyjęcie tego aktu zgodnie ze zwykłą procedurą prawodawczą. Jeżeli natomiast przepisy TFUE lub przepisy tytułu V TUE (z wyłączeniem postanowień

dotyczących kwestii wojskowych lub obronnych) wymagają jednomyślnej decyzji Rady, Rada Europejska może upoważnić Radę do przyjmowania tych decyzji większością kwalifikowaną. Decyzje w powyższych sprawach Rada Europejska musi przyjąć jednomyślnie, po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego i pod warunkiem że żaden z parlamentów narodowych państw członkowskich (które muszą być informowane o wszelkich inicjatywach Rady Europejskiej w tym przedmiocie) nie wyrazi sprzeciwu w ciągu 6 miesięcy od otrzymania informacji o zamiarze podjęcia takiej decyzji przez Radę Europejską.

W ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Rada Europejska może samodzielnie (tzn. bez konsultowania innych instytucji) zdecydować o zastąpieniu jednomyślności w Radzie, wymaganej przez przepisy TUE, większością kwalifikowaną. Decyzję w tym przedmiocie Rada Europejska podejmuje jednomyślnie.

Co do zasady, tzn. jeżeli traktaty nie stanowią inaczej, decyzje Rady Europejskiej przyjmowane są jednomyślnie. Rezultatem dyskusji w ramach Rady Europejskiej są **konkluzje prezydencji**, czyli dokumenty polityczne podsumowujące ustalenia szczytu.

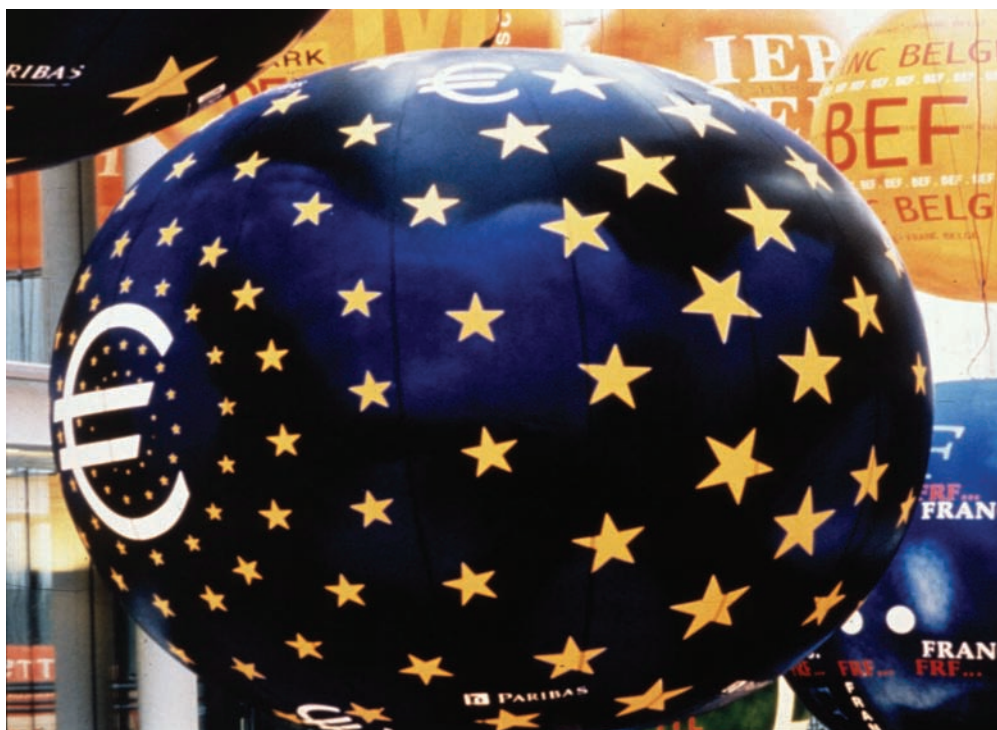
Po każdym szczycie przewodniczący Rady Europejskiej składa sprawozdanie Parlamentowi Europejskiemu.

Komisja Europejska

W skład Komisji wchodzi obecnie 27 komisarzy, po jednym z każdego państwa członkowskiego, w tym wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, który – z urzędu – jest jednym z wiceprzewodniczących Komisji. Komisarze nie reprezentują jednak swoich państw. Są oni wybierani ze względu na swe ogólne kwalifikacje i zaangażowanie w sprawy europejskie. Komisarze są całkowicie niezależni i nie mogą przyjmować jakichkolwiek instrukcji od rządów państw członkowskich. Wykonując swoje funkcje, muszą się oni kierować wyłącznie ogólnym interesem Unii Europejskiej. Nie mogą również pod-

czas swojej kadencji pełnić żadnej innej funkcji. Państwa członkowskie są natomiast zobowiązane do poszanowania zasady niezależności mandatu komisarzy. Nie mogą w żaden sposób wpływać na decyzje podejmowane przez komisarzy w ramach sprawowanej przez nich funkcji.

Kadencja Komisji Europejskiej trwa 5 lat. Komisarze są powoływani spośród kandydatów zgłoszonych przez państwa członkowskie. Najpierw Rada Europejska, uwzględniając wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego i po przeprowadzeniu stosownych konsultacji, stanowiąc większością kwalifikowaną, przedstawia Parlamentowi kandydata na przewodniczącego Komisji. Kandydat ten jest wybierany przez Parlament Europejski więk-

szością głosów członków wchodzących w jego skład. Jeżeli dany kandydat nie uzyska większości w Parlamencie, Rada Europejska, stanowiąc większością kwalifikowaną, przedstawia, w terminie miesiąca, nowego kandydata, który jest wybierany przez Parlament zgodnie z tą samą procedurą. Przewodniczący Komisji Europejskiej powinien zatem mieć poparcie frakcji mającej większość w Parlamencie. Następnie Rada, działając w porozumieniu z przewodniczącym, przyjmuje listę kandydatów na komisarzy zgłoszonych przez państwa członkowskie. Przewodniczący, wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa oraz pozostali członkowie Komisji jako kolegium podlegają zatwierdzeniu przez Parlament Europejski. Parlament może zatem jedynie przyjąć lub odrzucić cały skład Komisji wyłoniony w toku uprzednich nominacji. Formalne głosowanie w Parlamencie poprzedzają jednak zawsze nieformalne konsultacje oraz przesłuchania kandydatów na komisarzy przed właściwymi komisjami parlamentarnymi. Po zatwierdzeniu przez Parlament Rada Europejska mianuje Komisję, stanowiąc większością kwalifikowaną.

Członek Komisji Europejskiej może być zdymisjonowany przez Trybunał Sprawiedliwości na wniosek Rady lub Komisji, jeżeli nie spełnia już warunków koniecznych do wykonywania swoich funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia. Ważne kompetencje kontrolne wobec Komisji ma Parlament Europejski. W przypadku uchwalenia przez Parlament wotum nieufności członkowie Komisji kolegialnie rezygnują ze swoich funkcji, a wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa rezygnuje z funkcji pełnionych w ramach Komisji.

Na czele Komisji stoi przewodniczący, który zwołuje posiedzenia Komisji i reprezentuje ją w stosun-

kach zewnętrznych. Decyduje on także o organizacji wewnętrznej Komisji oraz podziale obowiązków między poszczególnych komisarzy. Przewodniczący, po uzyskaniu zgody kolegium komisarzy, mianuje wiceprzewodniczących spośród członków kolegium. Jednym z wiceprzewodniczących jest – z urzędu – wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa.

Urząd **wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa** został wprowadzony przez Traktat z Lizbony. Wysoki przedstawiciel prowadzi wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa Unii i reprezentuje Unię w zakresie swojej właściwości. Zgłaszając stosowne propozycje Radzie, przyczynia się on do opracowania polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii oraz realizuje ją, działając z upoważnienia Rady. Połączenie w osobie wysokiego przedstawiciela dwóch funkcji – **wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej**, który odpowiada za obowiązki Komisji w dziedzinie stosunków zewnętrznych i koordynację innych aspektów działań zewnętrznych Unii oraz **przewodniczącego Rady do spraw Zagranicznych** (jedna z formacji Rady – patrz str. 14) ma zapewnić spójność działań zewnętrznych Unii. Wysoki przedstawiciel uczestniczy również w pracach Rady Europejskiej.

Wysokiego przedstawiciela wspomaga **Europejska Służba Działań Zewnętrznych**, w której skład wchodzi urzędnicy właściwych służb Sekretariatu Generalnego Rady i Komisji oraz personel delegowany przez krajowe służby dyplomatyczne.

Wysokiego przedstawiciela mianuje Rada Europejska, stanowiąc większością kwalifikowaną, za zgodą przewodniczącego Komisji. Rada Europejska może również zakończyć kadencję wysokiego przedstawiciela zgodnie z tą samą procedurą.

Komisja Europejska jest organem kolegialnym – wszystkie uprawnienia Komisji wynikające z traktatów są wykonywane nie przez poszczególnych komisarzy, lecz przez kolegium komisarzy (ewentualnie z upoważnienia kolegium i w jego imieniu).

Podstawową kompetencją Komisji Europejskiej jest prawo inicjatywy legislacyjnej. Rada oraz Parlament Europejski mogą jednak żądać od Komisji przedłożenia wszelkich właściwych propozycji, jeżeli uznają, że akt Unii jest niezbędny w celu wykonywania traktatów. Ponadto obywatele Unii w liczbie nie mniejszej niż milion, mający obywatelstwo znacznej liczby państw członkowskich, mogą się zwrócić do Komisji o przedłożenie wniosku o wydanie aktu prawnego, jeżeli, ich zdaniem, wymaga tego stosowanie traktatów.

Komisja sporządza roczny plan prac legislacyjnych Unii określający akty prawne, które mają zostać wydane. W nielicznych dziedzinach (np. w zakresie obowiązywania reguł konkurencji w odniesieniu do przedsiębiorstw publicznych, przedsiębiorstw świadczących usługi w ogólnym interesie gospodarczym lub mających charakter monopolu skarbowego) Komisja ma również samodzielne kompetencje prawodawcze. Komisja może także bezpośrednio stosować prawo unijne (co zasadniczo jest kompetencją i obowiązkiem państw członkowskich), wydając decyzje w zakresie prawa konkurencji. Oprócz tego Komisja, na podstawie wyraźnego upoważnienia zawartego w akcie ustawodawczym, może przyjmować akty delegowane, a w przypadku gdy konieczne jest zapewnienie jednolitego wykonywania aktów prawnie wiążących, także akty wykonawcze. W realizacji uprawnień wykonawczych Komisja Europejska ma obowiązek współpracy z komitetami, złożonymi z przedstawicieli państw członkowskich w ramach tzw. procedur komitologicznych.

Oprócz ważnych kompetencji związanych z tworzeniem prawa Komisja Europejska ma daleko idące uprawnienia w zakresie kontroli przestrzegania unijnego prawa przez państwa członkowskie oraz instytucje Unii Europejskiej. Z tego względu nazywana jest często „strażnikiem traktatów”.

W związku z kontrolną rolą Komisji w zakresie przestrzegania prawa UE przepisy Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej przewidują szczególną procedurę uprawniającą Komisję do wszczęcia postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości UE. Jeżeli Komisja uzna, że państwo członkowskie nie wypełniło swoich zobowiązań wynikających z prawa unijnego, po nieformalnych konsultacjach przekazuje ona rządowi tego państwa, za pośrednictwem jego stałego przedstawiciela w Brukseli, **zarzuty formalne**, w których wskazuje, na czym polega naruszenie unijnego prawa i określa termin usunięcia tego naruszenia. Termin ten wynosi z reguły 2 miesiące i jest liczony od dnia przekazania zarzutów formalnych stałemu przedstawicielstwu państwa będącego adresatem zarzutów. Jeżeli państwo nie zastosuje się do zaleceń Komisji, sporządza ona **uzasadnioną opinię**, w której ponownie określa naruszenie unijnego prawa zarzucane państwu członkowskiemu. Uzasadniona opinia musi być tak sporządzona, aby w przypadku niezastosowania się do niej państwa członkowskiego mogła być podstawą wniesienia skargi do Trybunału Sprawiedliwości UE. Skarga sądowa może się bowiem opierać wyłącznie na zarzutach i dowodach wskazanych w opinii. Wydając uzasadnioną opinię, Komisja wskazuje państwu będącemu jej adresatem termin, w którym oczekuje usunięcia naruszenia unijnego prawa. Jeżeli państwo nie zastosuje się do uzasadnionej opinii, Komisja Europejska może wnieść skargę do Trybunału Sprawiedliwości UE. Komisja może

jednak umorzyć postępowanie bez wniesienia skargi do Trybunału w przypadku przedstawienia przez państwo członkowskie przekonującej argumentacji. Wyrok Trybunału stwierdzający naruszenie unijnego prawa jest wiążący dla państwa będącego stroną postępowania wszczętego przez Komisję. Jeżeli jednak państwo nie zastosuje się do wyroku, Komisja Europejska, po umożliwieniu temu państwu przedstawienia swoich uwag, może ponownie wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości UE. W takiej sytuacji Komisja wskazuje wysokość ryczałtu lub okresowej kary pieniężnej do zapłacenia przez państwo członkowskie. Trybunał stwierdzając niezastosowanie się przez państwo członkowskie do wcześniejszego wyroku, może nałożyć na dane państwo członkowskie ryczałt lub okresową karę pieniężną w wysokości nie przekraczającej kwoty wskazanej przez Komisję. W przypadku skarg Komisji dotyczących braku implementacji przez państwa członkowskie dyrektyw ustawodawczych nałożenie okresowej kary pieniężnej lub ryczałtu może nastąpić już w pierwszym wyroku Trybunału.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej przyznaje Komisji Europejskiej także ważne uprawnienia dotyczące budżetu Unii Europejskiej. Komisja przygotowuje wstępny projekt budżetu, a po uchwaleniu ostatecznej wersji budżetu przez Radę Unii Europejskiej i Parlament realizuje ten budżet we współpracy z państwami członkowskimi. Absolutorium z wykonania budżetu udziela Komisji Parlament Europejski, na zalecenie Rady.

Z wyjątkiem wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Komisja reprezentuje Unię Europejską

w stosunkach zewnętrznych. Jednym z wiceprzewodniczących Komisji jest wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, któremu podlegają delegatury Unii w państwach trzecich i przy organizacjach międzynarodowych. Oprócz tego Komisja negocjuje, z upoważnienia Rady, umowy międzynarodowe zawierane przez Unię z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi oraz przedstawia Radzie swoje zalecenia w tym przedmiocie.

Pozostałe kompetencje Komisji Europejskiej obejmują w szczególności zarządzanie funduszami europejskimi. Ponadto co roku, nie później niż na miesiąc przed otwarciem sesji Parlamentu Europejskiego, Komisja publikuje ogólne sprawozdanie z działalności Unii.

Komisja Europejska realizuje swoje kompetencje za pomocą rozbudowanego aparatu administracyjnego. Każdy z komisarzy jest odpowiedzialny za wskazany przez przewodniczącego Komisji obszar działalności Unii Europejskiej (np. rozszerzenie UE, polityka regionalna, środowisko, rolnictwo, podatki, zatrudnienie). Merytoryczne wsparcie poszczególnym członkom Komisji zapewniają **dyrekcje generalne Komisji Europejskiej**.

Zakres właściwości każdego z komisarzy może być obsługiwany przez jedną lub kilka dyrekcji generalnych. Ponadto każdy z członków Komisji Europejskiej ma swój gabinet polityczny, w którego skład wchodzi doradcy komisarza.

Siedziba Komisji Europejskiej mieści się w Brukseli, jednak niektóre jej służby znajdują się w Luksemburgu.

Rada

W skład Rady Unii Europejskiej, której formalną traktatową nazwą jest Rada, wchodzi ministrowie reprezentujący poszczególne państwa członkowskie. W przeciwieństwie do Komisji Europejskiej, Rada jest organem międzyrządowym – członkowie Rady reprezentują interesy swoich państw członkowskich i działają z instrukcji swojego rządu.

Skład Rady nie jest stały. Działa ona w różnych formacjach, np. jako Rada do spraw Rolnictwa czy Rada do spraw Konkurencyjności. W ramach różnych formacji Rady państwa członkowskie reprezentowane są przez różnych ministrów. Przykładowo w posiedzeniach Rady do spraw Rolnictwa uczestniczą ministrowie rolnictwa wszystkich państw członkowskich. Szczególne znaczenie mają Rada do spraw Ogólnych i Rada do spraw Zagranicznych. Rada do spraw Ogólnych zapewnia spójność prac różnych składów Rady. Rada do spraw Zagranicznych opracowuje natomiast działania zewnętrzne Unii na podstawie strategicznych kierunków określonych przez Radę Europejską oraz zapewnia spójność działań Unii. Wykaz pozostałych formacji Rady ustala Rada Europejska.

Główną kompetencją Rady Unii Europejskiej jest stanowienie prawa wspólnie z Parlamentem Europejskim. Przyjmowanie aktów prawnych odbywa się w ramach procedur prawodawczych określonych w Traktacie o funkcjonowaniu UE. Traktat wyróżnia zwykłą i specjalne procedury prawodawcze. Ponadto Rada może zażądać od Komisji przeprowadzenia wszelkich analiz, które uzna za pożądane dla realizacji wspólnych celów, i przedłożenia jej wszelkich właściwych propozycji aktów prawnych. W przypadkach wyraźnie określonych w traktatach Rada może stanowić unijne prawo samodzielnie.

Decyzje Rady Unii Europejskiej są przygotowywane przez Komitet Stałych Przedstawicieli rządów państw członkowskich (**COREPER**). COREPER (*Comité de Représentants Permanents*) jest organem pomocniczym Rady i składa się ze stałych przedstawicieli (ambasadorów) państw członkowskich przy Unii Europejskiej lub ich zastępców. Istnieją 2 Komitety Stałych Przedstawicieli rządów: COREPER II (w którego skład wchodzi stali przedstawiciele państw członkowskich przy UE) oraz COREPER I (w którego skład wchodzi zastępcy stałych przedstawicieli). W posiedzeniach COREPER-u uczestniczą także przedstawiciele Komisji Europejskiej oraz Sekretariatu Generalnego Rady.

Głównym zadaniem COREPER-u jest wypracowanie porozumienia co do tekstu aktu prawnego, który ma być przedłożony Radzie do przyjęcia. Jest to zatem organ, którego funkcja polega na eliminowaniu rozbieżności między państwami członkowskimi w przedmiocie ostatecznego tekstu aktu prawnego, który ma być przyjęty na posiedzeniu Rady.

COREPER eliminuje jedynie rozbieżności wśród państw członkowskich. Jest to zatem organ polityczny. Nie przygotowuje on samodzielnie tekstów aktów prawnych, co jest zadaniem organów przygotowawczych Rady – **komitetów i grup roboczych**. Głównym zadaniem organów przygotowawczych jest wypracowanie projektu aktu prawnego, który – po usunięciu rozbieżności merytorycznych przez COREPER – jest przyjmowany przez Radę. Obecnie istnieje około 200 komitetów i grup roboczych.

Rada Unii Europejskiej działa zatem na kilku poziomach – komitety i grupy robocze przygotowują projekt aktu prawnego, następnie COREPER uzgadnia jego ostateczny tekst, a kolegium ministrów ze wszystkich państw członkowskich przyjmuje akt prawny na posiedzeniu Rady. W nie-

licznych przypadkach negocjacje nad tekstem aktu prawnego prowadzone są na forum Rady, a nawet nieformalnie – na forum Rady Europejskiej.

Posiedzenia Rady Unii Europejskiej zwołuje państwo jej przewodniczące, z własnej inicjatywy lub na wniosek jednego z członków Rady lub Komisji. Posiedzeniom Rady do spraw Zagranicznych przewodniczy wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa. Posiedzeniom pozostałych formacji Rady przewodniczą przedstawiciele państw członkowskich na zasadzie równej rotacji, zgodnie z porządkiem ustalonym przez Radę Europejską.

Przewodnictwo w Radzie, nazywane również **prezydencją**, sprawowane jest przez 3 państwa członkowskie (tzw. **trio**) przez 18 miesięcy. Kolejność sprawowania prezydencji określa Rada.

Porządek sprawowania prezydencji w Radzie

Francja	lipiec–grudzień 2008
Czechy	styczeń–czerwiec 2009
Szwecja	lipiec–grudzień 2009
Hiszpania	styczeń–czerwiec 2010
Belgia	lipiec–grudzień 2010
Węgry	styczeń–czerwiec 2011
Polska	lipiec–grudzień 2011
Dania	styczeń–czerwiec 2012
Cypr	lipiec–grudzień 2012
Irlandia	styczeń–czerwiec 2013
Litwa	lipiec–grudzień 2013
Grecja	styczeń–czerwiec 2014
Włochy	lipiec–grudzień 2014
Łotwa	styczeń–czerwiec 2015
Luksemburg	lipiec–grudzień 2015

Holandia styczeń–czerwiec 2016

Słowacja lipiec–grudzień 2016

Malta styczeń–czerwiec 2017

Wielka Brytania lipiec–grudzień 2017

Estonia styczeń–czerwiec 2018

Bułgaria lipiec–grudzień 2018

Austria styczeń–czerwiec 2019

Rumunia lipiec–grudzień 2019

Finlandia styczeń–czerwiec 2020

Państwa tworzące trio sprawują prezydencję w Radzie Unii Europejskiej według wspólnego, 18-miesięcznego programu działań Rady na ten okres przygotowanego we współpracy z Komisją Europejską. Program ten zatwierdza Rada do spraw Ogólnych.

Podstawową funkcją prezydencji jest przewodniczenie posiedzeniom Rady, COREPER-u oraz komitetów i grup roboczych. Każde z państw tworzących trio przewodniczy posiedzeniom wszystkich formacji Rady, z wyjątkiem Rady do spraw Zagranicznych, oraz posiedzeniom komitetów i grup roboczych przez 6 miesięcy. Pozostali członkowie trio wspierają natomiast państwo przewodniczące we wszystkich jego obowiązkach, zgodnie z przyjętym wspólnie programem. Każde trio może jednak przyjąć inne ustalenia w przedmiocie przewodnictwa posiedzeniom Rady i jej organów przygotowawczych w okresie swojej prezydencji. Posiedzeniom COREPER-u przewodniczy natomiast przedstawiciel państwa członkowskiego, które przewodniczy Radzie do spraw Ogólnych.

Państwa sprawujące prezydencję ustalają również harmonogram posiedzeń Rady, COREPER-u oraz komitetów i grup roboczych na czas swojego prze-

wodnictwa oraz opracowują szczegółowy porządek poszczególnych posiedzeń.

W zakresie organizacji i ustalania porządku obrad Rady prezydencję wspomaga Sekretariat Generalny Rady, na którego czele stoi sekretarz generalny Rady. Sekretarz generalny jest mianowany przez Radę.

W nielicznych przypadkach określonych w traktatach Rada Unii Europejskiej podejmuje decyzje zwykłą większością głosów. Ten sposób podejmowania decyzji ma zastosowanie w odniesieniu do spraw proceduralnych i organizacyjnych. Część decyzji musi być, zgodnie z postanowieniami traktatów, podjęta jednomyślnie. Co do zasady (tzn. jeżeli traktaty nie stanowią inaczej), decyzje podejmowane są jednak większością kwalifikowaną. Przy obliczaniu większości kwalifikowanej w Radzie obowiązuje **system głosów ważonych**. Według tego systemu każde państwo członkowskie ma różną liczbę głosów, w zależności od liczby ludności.

Liczba głosów poszczególnych krajów w Radzie:

Francja, Niemcy, Wielka Brytania i Włochy	po 29
Hiszpania i Polska	po 27
Rumunia	14
Holandia	13
Belgia, Czechy, Grecja, Portugalia i Węgry	po 12
Austria, Bułgaria i Szwecja	po 10
Dania, Finlandia, Irlandia, Litwa i Słowacja	po 7
Cypr, Estonia, Luksemburg, Łotwa i Słowenia	po 4
Malta	3
OGÓŁEM	345

Łączna liczba głosów przypadających wszystkim państwom członkowskim wynosi 345. Wymóg uzyskania większości kwalifikowanej oznacza, że decyzja musi uzyskać poparcie **większości państw członkowskich** (jeżeli projekt aktu prawnego pochodzi od Komisji Europejskiej) lub **2/3 liczby państw** (jeżeli projekt pochodzi od państw członkowskich) dysponujących co najmniej 255 głosami ważonymi. Ponadto członek Rady może wystąpić o sprawdzenie, czy państwa członkowskie stanowiące większość kwalifikowaną reprezentują co najmniej 62 proc. ogółu ludności Unii. Jeżeli się okaże, że warunek ten nie został spełniony, decyzja nie zostaje przyjęta, jednakże to ostatnie kryterium nie ma praktycznego znaczenia przy spełnieniu kryterium liczby państw i liczby głosów ważonych. System ten będzie obowiązywał do 31 października 2014 r.

Od 1 listopada 2014 r. Rada będzie podejmować decyzje zgodnie z systemem **podwójnej większości**. W ramach tego systemu większość kwalifikowaną stanowić będzie co najmniej 55 proc. członków Rady, jednak nie mniej niż 15 z nich, reprezentujących państwa członkowskie, których łączna liczba ludności stanowi co najmniej 65 proc. ludności Unii. Podjęcie decyzji przez Radę będzie mogła jednak uniemożliwić **mniejszość blokująca**, obejmująca co najmniej 4 państwa, których liczba ludności stanowi co najmniej 35 proc. ludności Unii Europejskiej. W szczególności istotnych dziedzinach działalności Unii, takich jak na przykład wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa czy polityka gospodarcza i pieniężna, do podjęcia decyzji konieczne będzie zgromadzenie co najmniej 72 proc. liczby państw członkowskich.

Ponadto w okresie przejściowym, to znaczy od 1 listopada 2014 r. do 31 marca 2017 r., każde państwo członkowskie będzie mogło zażądać przyjęcia

decyzji zgodnie z systemem głosów ważonych. W tym okresie będzie również możliwe odwołanie się do **formuły z Janiny**, zgodnie z którą Rada będzie musiała ponownie zająć się sprawą i poszukać satysfakcjonującego rozwiązania w rozsądnym terminie, jeżeli państwa sprzeciwiające się podjęciu danej decyzji zgromadzą 3/4 jednego z testów mniejszości blokującej.

System podwójnej większości zacznie w pełni funkcjonować 1 kwietnia 2017 r. Odwołanie się do formuły z Janiny będzie jednak nadal możliwe pod warunkiem zgromadzenia 55 proc. jednego z testów mniejszości blokującej.

Oprócz stanowienia prawa do kompetencji Rady Unii Europejskiej należy koordynacja polityk gospodarczych poszczególnych państw członkowskich oraz przyjmowanie budżetu Unii Europejskiej wspólnie z Parlamentem Europejskim.

Rada ma także ważne kompetencje związane z zawieraniem przez Unię

Europejską umów międzynarodowych z państwami trzecimi oraz organizacjami międzynarodowymi. Rada upoważnia do podjęcia rokowań, mianuje negocjatorów, wydaje wytyczne negocjacyjne oraz zawiera umowy międzynarodowe w imieniu Unii.

Ponadto Rada, na podstawie wytycznych określonych przez Radę Europejską, przyjmuje decyzje konieczne do określenia wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Decyzje te mogą określać podejście Unii do danego problemu o charakterze geograficznym lub przedmiotowym bądź działania operacyjne Unii w związku z konkretną sytuacją międzynarodową.

Rada Unii Europejskiej ma siedzibę w Brukseli. W kwietniu, czerwcu i październiku posiedzenia Rady odbywają się jednak w Luksemburgu.

Parlament Europejski

Parlament Europejski reprezentuje obywateli Unii Europejskiej. Posłowie do Parlamentu Europejskiego, popularnie nazywani eurodeputowanymi, są wybierani w wyborach powszechnych i bezpośrednich przez obywateli państw członkowskich. Prawo wyborcze do Parlamentu Europejskiego, zarówno czynne (prawo wybierania posłów), jak i bierne (prawo do bycia wybieranym), nie jest jednak związane z obywatelstwem konkretnego państwa członkowskiego, lecz z obywatelstwem Unii Europejskiej. Obywatel jednego z państw członkowskich, mający z tego tytułu również obywatelstwo Unii Europejskiej, może zatem korzystać z czynnego i biernego prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego także w państwie członkowskim, którego obywatelstwa nie ma, a w którym mieszka. Jedynym warunkiem jest spełnienie wymogów, od jakich dane państwo uzależnia prawo wyborcze własnych obywateli. Na przykład Polak mieszkający na terytorium Belgii może głosować i kandydować w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Belgii po spełnieniu takich samych warunków jak obywatele tego państwa.

Kadencja Parlamentu Europejskiego trwa 5 lat. Posłowie do Parlamentu Europejskiego sprawują swój mandat w sposób niezależny.

Parlament Europejski ma siedzibę w Strasburgu. Raz w miesiącu, oprócz sierpnia, odbywają się tam sesje plenarne. Parlament odbywa 12 posiedzeń plenarnych w roku, w tym posiedzenie budżetowe. W drugi wtorek marca Parlament odbywa sesję roczną. Dodatkowe posiedzenia plenarne odbywają się w Brukseli. Sekretariat Generalny Parlamentu i jego służby znajdują się natomiast w Luksemburgu.

Liczba miejsc w Parlamencie Europejskim przysługująca każdemu państwu członkowskiemu zależy od liczby ludności tego państwa. Podczas obecnej kadencji w Parlamencie Europejskim zasiada 736 posłów.

Podział mandatów w Parlamencie Europejskim

PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE	LICZBA MIEJSC
Niemcy	99
Wielka Brytania	72
Francja	72
Włochy	72
Hiszpania	50
Polska	50
Rumunia	33
Holandia	25
Grecja	22
Czechy	22
Belgia	22
Węgry	22
Portugalia	22
Szwecja	18
Bułgaria	17
Austria	17
Słowacja	13
Dania	13
Finlandia	13
Irlandia	12
Litwa	12
Łotwa	8
Słowenia	7

Estonia	6
Cypr	6
Luksemburg	6
Malta	5
Ogółem	736

Zgodnie z postanowieniami Traktatu z Lizbony liczba eurodeputowanych nie może przekraczać 750, nie licząc przewodniczącego. Ponadto liczba mandatów przyznana poszczególnym państwom członkowskim nie może przekraczać 96 ani być mniejsza niż 6. Zgodnie z politycznie uzgodnionym projektem decyzji Rady Europejskiej od następnej kadencji podział mandatów w Parlamencie Europejskim będzie się przedstawiał następująco:

Niemcy	96
Francja	74
Wielka Brytania	73
Włochy	73
Hiszpania	54
Polska	51
Rumunia	33
Holandia	26
Grecja	22
Portugalia	22
Belgia	22
Czechy	22
Węgry	22
Szwecja	20
Austria	19
Bułgaria	18
Dania	13
Słowacja	13

Finlandia	13
Irlandia	12
Litwa	12
Łotwa	9
Słowenia	8
Estonia	6
Cypr	6
Luksemburg	6
Malta	6
Ogółem	750

W związku z tym że prawo wyborcze do Parlamentu jest związane z obywatelstwem Unii Europejskiej, a nie z obywatelstwem konkretnego państwa członkowskiego, część mandatów przysługujących danemu państwu może być sprawowana przez obywateli innego państwa członkowskiego. Na przykład obywatel polski mieszkający w Belgii i wybrany do Parlamentu Europejskiego w wyborach rozpisanych w Belgii uzyska mandat z puli miejsc w Parlamencie przysługujących Belgii, a nie Polsce.

Eurodeputowani zasiadają w Parlamencie nie według swojego obywatelstwa, lecz według grupy politycznej (frakcji), do której przynależą. Posłowie dobierają się w grupy polityczne według podobieństwa poglądów. Grupę polityczną może utworzyć co najmniej 25 posłów wybranych w wyborach zorganizowanych w co najmniej 1/4 państw członkowskich. Eurodeputowany nie może być członkiem więcej niż jednej frakcji. Przynależność do frakcji ma charakter dobrowolny.

Na czele Parlamentu Europejskiego stoi przewodniczący. Kieruje on pracami Parlamentu i reprezentuje Parlament w stosunkach zewnętrznych. Przewodniczący wybierany jest przez eurodepu-

towych bezwzględną większością głosów na połowę okresu kadencji Parlamentu (tj. na dwa i pół roku), w głosowaniu tajnym.

Oprócz przewodniczącego eurodeputowani wybierają spośród siebie również 14 wiceprzewodniczących oraz 5 kwestorów. Przewodniczący, kolegium wiceprzewodniczących oraz kwestorzy tworzą **prezydium Parlamentu Europejskiego**. Prezydium kieruje wewnętrznym funkcjonowaniem Parlamentu, odpowiada za preliminarz Parlamentu, organizację administracyjną i finansową oraz sekretariat i jego sekcje. Kwestorzy są odpowiedzialni za sprawy administracyjne i finansowe bezpośrednio dotyczące posłów, zgodnie z zarządzeniami Prezydium.

Przewodniczący Parlamentu Europejskiego oraz przewodniczący wszystkich grup politycznych tworzą **konferencję przewodniczących**. Określa ona organizację prac Parlamentu i wszystkie kwestie związane z ustalaniem programu prac legislacyjnych, kalendarz i porządek dzienny posiedzeń plenarnych, skład komisji, delegacji i podział kompetencji między nimi oraz program prac legislacyjnych. Odgrywa również istotną rolę w stosunkach Parlamentu Europejskiego z innymi instytucjami Unii, państwami trzecimi, organizacjami międzynarodowymi oraz parlamentami narodowymi państw członkowskich.

Posłowie do Parlamentu Europejskiego pracują w komisjach parlamentarnych, które obradują w Brukseli raz lub dwa razy w miesiącu. Każda komisja ma określony zakres właściwości (np. sprawy zagraniczne, budżet, prawa człowieka, petycje) i zajmuje się przygotowaniem prac sesji plenarnych Parlamentu w tym przedmiocie. Komisje analizują projekty aktów prawnych, stanowiska i opinie kierowane do Parlamentu przez Komisję

Europejską i Radę, opracowują projekty uchwał oraz sprawozdania.

Oprócz komisji stałych Parlament może tworzyć również komisje tymczasowe do wyjaśnienia lub w celu analizy konkretnego problemu. Przewodniczący wszystkich komisji stałych oraz tymczasowych tworzą **konferencję przewodniczących komisji**. Może ona przekazywać konferencji przewodniczących zalecenia dotyczące prac komisji oraz ustalenia porządku dziennego sesji miesięcznych. Prezydium oraz konferencja przewodniczących mogą przekazywać niektóre zadania konferencji przewodniczących komisji.

Parlament Europejski jest wspomagany przez **Sekretariat Generalny**, na którego czele stoi sekretarz generalny. Sekretariat Generalny ma siedzibę w Luksemburgu.

Kluczową kompetencją Parlamentu Europejskiego jest stanowienie prawa wspólnie z Radą oraz tzw. pośrednie prawo inicjatywy legislacyjnej – może on żądać od Komisji Europejskiej przedłożenia projektów aktów prawnych, których ustanowienie uważa za niezbędne w celu wykonania postanowień traktatów.

Parlament Europejski ma również istotne kompetencje budżetowe. Uchwala on, wraz z Radą, budżet Unii Europejskiej oraz, na zalecenie Rady, udziela Komisji Europejskiej absolutorium z wykonania budżetu.

Bardzo ważne są kompetencje kreacyjne i kontrolne Parlamentu Europejskiego. Parlament wybiera przewodniczącego Komisji Europejskiej oraz zatwierdza ostateczny skład Komisji. Może on także uchwalić wotum nieufności dla Komisji ze względu na jej działalność. Efektem przyjęcia wniosku o wotum nieufności jest obowiązek rezygnacji ze swojej funkcji przez wszystkich członków Komisji. Konsultacja

Parlamentu Europejskiego jest wymagana przy powoływaniu członków Trybunału Obrachunkowego oraz prezesa, wiceprzewodniczącego i członków zarządu Europejskiego Banku Centralnego. Oprócz tego Parlament Europejski wybiera Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich i może wnioskować o jego zdymisjonowanie przez Trybunał Sprawiedliwości oraz proponuje jednego z członków specjalnego komitetu, którego zadaniem jest opiniowanie kandydatów do wykonywania funkcji sędziego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i rzecznika generalnego w Trybunale Sprawiedliwości (patrz str. 26).

Ponadto niektóre instytucje Unii Europejskiej mają obowiązek składania Parlamentowi sprawozdań związanych z wykonywaniem ich kompetencji. Przewodniczący Rady Europejskiej po każdym szczycie Unii składa Parlamentowi sprawozdanie z ustaleń przyjętych podczas szczytu. Komisja Europejska składa Parlamentowi i Radzie roczne sprawozdanie z wykonania budżetu, sprawozdanie oceniające finanse Unii oraz ogólne sprawozdanie roczne z działalności Unii. Oprócz tego co trzy lata Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu, Radzie oraz Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie w sprawie stosowania postanowień Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej dotyczących niedyskryminacji i praw obywatelskich.

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia Parlamentowi roczne sprawozdanie z wyników przeprowadzonych przez siebie dochodzeń. Parlament rozpatruje także roczne sprawozdania Trybunału Obrachunkowego oraz roczne sprawozdanie Europejskiego Banku Centralnego z działalności Europejskiego Systemu Banków Centralnych i w sprawie polityki pieniężnej za rok ubiegły i bieżący. Ponadto prezes Europejskiego Banku

Centralnego i inni członkowie zarządu mogą być, na żądanie Parlamentu Europejskiego lub z własnej inicjatywy, przesłuchani przez właściwe komisje Parlamentu Europejskiego. Posłowie mogą również kierować pytania do Komisji, natomiast Parlament Europejski może kierować pytania do Komisji, Rady i wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa.

Zgoda Parlamentu jest również wymagana przy zawieraniu przez Radę niektórych umów międzynarodowych, których stroną jest Unia (m.in. układy o stowarzyszeniu, umowa o przystąpieniu Unii do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, umowy mające istotne skutki budżetowe dla Unii).

Parlament Europejski ma też kompetencje do rozpatrywania **petycji indywidualnych**. Każdy obywatel Unii Europejskiej, jak również każda osoba fizyczna lub prawna mająca miejsce zamieszkania lub statutową siedzibę w jednym z państw członkowskich ma prawo kierowania petycji do Parlamentu Europejskiego – indywidualnie lub wspólnie z innymi obywatelami lub osobami. Petycja może dotyczyć każdej kwestii objętej zakresem działalności Unii Europejskiej, która bezpośrednio dotyczy wnoszącego petycję. Może być ona wniesiona w każdym z języków urzędowych Unii Europejskiej za pośrednictwem poczty lub w formie elektronicznej na specjalnym formularzu dostępnym na stronie internetowej Parlamentu Europejskiego. Petycja wnoszona za pośrednictwem poczty powinna zawierać podstawowe dane wnoszącego (imię i nazwisko, obywatelstwo oraz adres stałego miejsca zamieszkania, a w przypadku petycji grupowych imię i nazwisko, obywatelstwo oraz adres stałego miejsca zamieszkania osoby przedstawiającej petycję lub przynajmniej pierwszej z osób, które wnoszą petycję). Powinna być ona także

podpisana. Ponadto należy zwięźle przedstawić kwestię będącą przedmiotem petycji.

Petycjami zajmuje się jedna ze stałych komisji Parlamentu Europejskiego – **Komisja Petycji**. Jeżeli petycja zostanie uznana za dopuszczalną, Komisja Petycji może podjąć działania, które uzna za właściwe w związku z przedmiotem petycji. Działania te mogą polegać w szczególności na:

- przedstawieniu Parlamentowi sprawozdania, które zostanie poddane głosowaniu na posiedzeniu plenarnym,
- przekazaniu petycji innym komisjom, które mogą uwzględnić ją w swoich pracach legislacyjnych,
- zwróceniu się do Komisji Europejskiej o przeprowadzenie wstępnego dochodzenia w przedmiocie zgodności aktów prawnych objętych zakresem petycji z prawem unijnym.

Petycja nie daje jednak możliwości uzyskania odszkodowania. Parlament Europejski nie wydaje również żadnych wiążących rozstrzygnięć w przedmiocie petycji.

Parlament Europejski współpracuje z parlamentami narodowymi państw członkowskich. W ramach tej współpracy przekazuje on parlamentom narodo-

wym swoje projekty aktów ustawodawczych oraz rezolucje legislacyjne. Każdy parlament narodowy lub każda izba parlamentu narodowego może, w terminie 8 tygodni od daty przekazania projektu aktu ustawodawczego, przesłać przewodniczącemu Parlamentu Europejskiego uzasadnioną opinię zawierającą powody, dla których uznaje, że dany projekt nie jest zgodny z zasadą pomocniczości. Parlament Europejski ma obowiązek uwzględniać uzasadnione opinie parlamentów narodowych, a jeżeli uzasadnione opinie o niezgodności projektu aktu ustawodawczego z zasadą pomocniczości stanowią co najmniej 1/3 głosów przyznanych parlamentom narodowym w tym zakresie, projekt musi zostać poddany ponownej analizie. Każdy parlament narodowy dysponuje 2 głosami rozdzielonymi w zależności od krajowego systemu parlamentarnego – jeżeli w danym państwie parlament składa się z dwóch izb, każda z izb dysponuje 1 głosem. Podobne zasady obowiązują w relacjach między parlamentami narodowymi i Radą, Komisją, grupami państw członkowskich, zgłaszającymi inicjatywy legislacyjne, Trybunałem Sprawiedliwości, Europejskim Bankiem Centralnym oraz Europejskim Bankiem Inwestycyjnym.

Rola parlamentów narodowych w Unii Europejskiej

Aby zapewnić podejmowanie decyzji na poziomie możliwie najbliższym obywatelom Unii, Traktat z Lizbony stworzył podstawy do aktywnego udziału parlamentów narodowych państw członkowskich UE w procesie stanowienia **aktów ustawodawczych** (czyli aktów prawa pochodnego UE przyjmowanych zgodnie ze zwykłą lub specjalnymi procedurami prawodawczymi).

Parlamenty państw członkowskich UE mają istotne kompetencje w zakresie kontroli poszanowania przez instytucje UE **zasady pomocniczości**, zgodnie z którą Unia podejmuje działania tylko wówczas

i w takim zakresie, w jakim cele zamierzonego działania nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie i jeśli ze względu na rozmiary lub skutki proponowanego działania możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii. Realizując swoje kompetencje w tym zakresie, parlamenty narodowe mogą doprowadzić do zawieszenia prac nad aktem ustawodawczym (**procedura żółtej kartki**) lub nawet do ich zablokowania (**procedura pomarańczowej kartki**).

Instytucje UE lub grupy państw członkowskich uprawnione do zainicjowania jednej z procedur prawodawczych, bezpośrednio (jeżeli projekt pochodzi od Komisji lub Parlamentu Europejskiego) lub za pośrednictwem Rady (jeżeli projekt pochodzi od grupy państw członkowskich, Trybu-

nału Sprawiedliwości, Europejskiego Banku Centralnego lub Europejskiego Banku Inwestycyjnego), przekazują parlamentom narodowym projekty aktów ustawodawczych oraz informują parlamenty o wprowadzonych przez siebie zmianach do projektów przekazanych im zgodnie z właściwymi procedurami prawodawczymi. Ponadto Komisja Europejska przekazuje parlamentom narodowym dokumenty konsultacyjne (zielone i białe księgi oraz komunikaty), jak również roczne plany prac legislacyjnych i inne dokumenty dotyczące planowania legislacyjnego, równocześnie z ich przekazaniem Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

Każdy parlament narodowy może w ciągu 8 tygodni od daty przekazania projektu aktu ustawodawczego w języku urzędowym Unii przesłać przewodniczącym Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji **uzasadnioną opinię** zawierającą powody, dla których uznaje, że dany projekt nie jest zgodny z zasadą pomocniczości. Jeżeli uzasadnione opinie w tym przedmiocie stanowią co najmniej 1/3 (lub co najmniej 1/4, jeżeli projekt dotyczy przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości) głosów przyznanych parlamentom narodowym w związku z kontrolą przestrzegania zasady pomocniczości (parlament każdego państwa członkowskiego dysponuje 2 głosami rozdzielonymi w zależności od krajowego systemu parlamentarnego; w przypadku parlamentu dwuizbowego – po jednym dla każdej z izb), projekt zostaje poddany ponownej analizie. Podmioty będące adresatami uzasadnionych opinii (czyli Komisja, Parlament Europejski, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Bank Centralny, Europejski Bank Inwestycyjny lub grupa państw członkowskich) mogą postanowić o podtrzymaniu, zmianie lub wycofaniu projektu. Jeżeli stanowisko instytucji unijnych w przedmiocie zgodności projektu aktu ustawodawczego z zasadą pomocni-

czości różni się od ustaleń sformułowanych przez parlamenty narodowe w uzasadnionych opiniach, instytucje unijne muszą uzasadnić swoją decyzję w tym przedmiocie (**procedura żółtej kartki**).

Jeżeli natomiast akt ustawodawczy przyjmowany jest zgodnie ze **zwykłą procedurą prawodawczą** i uzasadnione opinie o niezgodności projektu z zasadą pomocniczości stanowią co najmniej zwykłą większość głosów przyznanych parlamentom państw członkowskich dla celów kontroli przestrzegania tej zasady, wniosek zostaje poddany ponownej analizie, po której dokonaniu Komisja może postanowić o podtrzymaniu, zmianie lub wycofaniu wniosku. Jeżeli Komisja postanowi podtrzymać wniosek, powinna przedstawić **uzasadnioną opinię** określającą przyczyny, dla których uważa, że wniosek ten jest zgodny z zasadą pomocniczości. Uzasadniona opinia Komisji Europejskiej oraz uzasadnione opinie parlamentów narodowych powinny zostać przekazane Parlamentowi Europejskiemu i Radzie w celu wzięcia ich pod uwagę w ramach procedury prawodawczej. Jeżeli Rada, większością głosów wynoszącą 55 proc. jej członków, lub Parlament Europejski, większością głosów oddanych, stwierdzą, że wniosek nie jest zgodny z zasadą pomocniczości, wniosek nie będzie dalej analizowany (**procedura pomarańczowej kartki**).

Oprócz udziału w procesie decyzyjnym (legislacyjnym) w Unii Europejskiej parlamentom narodowym przysługują kompetencje do kontroli realizacji przez państwa członkowskie polityk Unii z zakresu przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, otrzymywania informacji o wnioskach o członkostwo w Unii Europejskiej oraz o propozycjach zmian traktatów w ramach zwykłej i uproszczonej procedury zmiany (patrz str. 8 i 9). Przedstawiciele parlamentów narodowych biorą również udział w konwencie (patrz str. 8).

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich

Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich (ombudsmana) wybiera Parlament Europejski na okres swojej kadencji, tj. na 5 lat. Jego mandat jest odnawialny. Rzecznik pełni swoją funkcję w sposób niezależny – nie może on przyjmować żadnych instrukcji ani wykonywać żadnej innej pracy w czasie swojej kadencji.

Każdy obywatel Unii Europejskiej, jak również każda osoba fizyczna lub prawna mająca miejsce zamieszkania lub statutową siedzibę na terytorium jednego z państw członkowskich może wnieść do rzecznika skargę dotyczącą przypadków „niewłaściwego administrowania” w działaniach instytucji lub organów Unii, z wyjątkiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje

funkcje sądowe. Rzecznik może również wsząć postępowanie z własnej inicjatywy. Najczęstsze przypadki „niewłaściwego administrowania” to: niesprawiedliwość, dyskryminacja, brak odpowiedzi, nieuzasadniona zwłoka, nadużycie uprawnień i odmowa udzielenia odpowiedzi.

Podstawową kompetencją ombudsmana jest przeprowadzenie dochodzenia w związku z uchybieniami mieszczącymi się w pojęciu „niewłaściwego administrowania”. Jeżeli w wyniku dochodzenia stwierdzi on istnienie takich uchybień po stronie określonej instytucji, przekazuje tej instytucji swoje zalecenia. Adresat zaleceń ma 3 miesiące na to, aby poinformować rzecznika o swoim stanowisku. Po upływie tego terminu rzecznik sporządza sprawozdanie, które przesyła Parlamentowi Europejskiemu oraz instytucji będącej przedmiotem dochodzenia.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest organem sądowym Unii Europejskiej. Ma siedzibę w Luksemburgu.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej obejmuje Trybunał Sprawiedliwości, Sąd i sądy wyspecjalizowane.

W skład **Trybunału Sprawiedliwości** wchodzi jeden sędzia z każdego państwa członkowskiego. Trybunał jest wspomagany przez 8 rzeczników generalnych. Rada może jednak jednomyślnie zwiększyć liczbę rzeczników generalnych, jeżeli Trybunał Sprawiedliwości tego zażąda.

Zarówno sędziowie, jak i rzecznicy generalni muszą mieć kwalifikacje wymagane w ich państwach członkowskich do zajmowania najwyższych stanowisk sądowych lub być prawnikami o uznanej kompetencji. Sędziowie i rzecznicy generalni są mianowani za wspólnym porozumieniem przez rządy państw członkowskich, po konsultacji ze specjalnym komitetem złożonym z 7 osób o uznanej kompetencji w dziedzinie prawa. Komitet ten jest ustanawiany przez Radę na wniosek prezesa Trybunału Sprawiedliwości. W skład Komitetu wchodzić byli członkowie Trybunału Sprawiedliwości i Sądu, członkowie krajowych sądów najwyższych oraz inne osoby mające wybitne kwalifikacje w dziedzinie prawa. Jedną z kandydatur proponuje Parlament Europejski.

Sędziowie i rzecznicy generalni są powoływani na 6 lat i sprawują swoją funkcję niezależnie. Ich mandat jest odnawialny.

Zadaniem rzeczników generalnych jest przedstawianie opinii i wniosków w sprawach, w których – zgodnie ze statutem Trybunału – wymagany jest

ich udział. Opinia rzecznika generalnego zawiera analizę okoliczności faktycznych i prawnych konkretnej sprawy rozpatrywanej przez Trybunał, z uwzględnieniem dotychczasowego orzecznictwa sądów unijnych. Opinie rzeczników generalnych nie są wiążące dla Trybunału. W praktyce sędziowie najczęściej uwzględniają jednak propozycje rzeczników generalnych w wydawanych orzeczeniach.

Aby zapewnić ciągłość funkcjonowania Trybunału, co 3 lata następuje częściowe odnowienie składu sędziowskiego i składu rzeczników generalnych. Częściowe odnowienie składu sędziowskiego dotyczy obecnie przemienne 14 i 13 sędziów, natomiast częściowe odnowienie składu rzeczników generalnych dotyczy za każdym razem 4 rzeczników.

Członkowie Trybunału Sprawiedliwości wybierają spośród siebie prezesa na 3 lata. Jego mandat jest odnawialny. Trybunał mianuje także swojego sekretarza. Sekretarz kieruje Sekretariatem Trybunału, który prowadzi rejestr pism procesowych i innych dokumentów wpływających do Trybunału, sprawuje nadzór nad pieczęciami, prowadzi sprawy administracyjno-finansowe Trybunału oraz odpowiada za archiwum i wydawnictwa Trybunału.

Podstawową kompetencją Trybunału jest czuwanie nad poszanowaniem prawa Unii Europejskiej oraz wykładnia (czyli interpretacja) tego prawa poprzez wydawanie orzeczeń w sprawach objętych zakresem jego właściwości. Trybunał rozpatruje w szczególności: skargi Komisji przeciwko państwom członkowskim dopuszczającym się naruszeń prawa Unii Europejskiej, skargi o stwierdzenie nieważności aktów prawnych wydanych przez instytucje Unii, skargi na bezczynność instytucji unijnych, skargi dotyczące odszkodowań za działania instytucji Unii lub pracowników Unii, związane z wykonywaniem ich funkcji, oraz odpowiada na **pytania prejudycjalne** zadawane przez

sądy powszechne państw członkowskich, które w toku rozpoznawania zawisłych przed nimi spraw powezną wątpliwości co do ważności i wykładni prawa unijnego. Trybunał Sprawiedliwości nie ma jurysdykcji w zakresie postanowień dotyczących wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa ani w zakresie aktów przyjętych na ich podstawie. W okresie 5 lat od wejścia w życie Traktatu z Lizbony Trybunał będzie miał również ograniczone kompetencje w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych. Najpóźniej z upływem tego okresu instrumenty prawne obowiązujące w tej dziedzinie zostaną przekształcone w rozporządzenia, dyrektywy i decyzje. W związku z tym Trybunał uzyska pełną jurysdykcję nad tym obszarem.

Oprócz kompetencji wskazanych powyżej Trybunał opiniuje również umowy międzynarodowe zawierane przez Unię pod względem ich zgodności z traktatami.

Trybunał obraduje najczęściej w izbach składających się z 3 lub 5 sędziów. Na żądanie państwa członkowskiego lub instytucji Unii, które są stroną w postępowaniu, może jednak orzekać w składzie wielkiej izby (złożonej z 13 sędziów). Jeżeli natomiast Trybunał uzna, że wniesiona sprawa ma wyjątkowe znaczenie, może ją rozpatrzyć w pełnym składzie. W pełnym składzie rozpatrywane są także sprawy o zdymisjonowanie Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, zdymisjonowanie lub pozbawienie prawa do emerytury członka Komisji Europejskiej czy zwolnienie z funkcji lub pozbawienie prawa do emerytury członka Europejskiego Trybunału Obrachunkowego.

Trybunał Sprawiedliwości UE obejmuje również **Sąd**. W skład Sądu wchodzi jeden sędzia z każdego państwa członkowskiego. Sędziowie mianowani są na 6 lat przez rządy państw członkowskich, po kon-

sultacji ze specjalnym komitetem opiniującym kandydatury na sędziów Trybunału Sprawiedliwości UE (patrz str. 26). Co 3 lata następuje częściowa wymiana składu Sądu. Mandat sędziego jest odnawialny.

Sędziowie na 3 lata wybierają spośród siebie prezesa. Jego mandat jest odnawialny. Sąd mianuje także sekretarza. W Sądzie nie ma stałych rzeczników generalnych. Funkcję tę może pełnić jeden z sędziów. Sąd orzeka w izbach złożonych z 3 lub 5 sędziów, w składzie wielkiej izby (13 sędziów), a w niektórych przypadkach w składzie jednego sędziego. Może on również orzekać w pełnym składzie, jeżeli uzasadnia to stopień zawichości prawnej lub waga sprawy.

Z wyjątkiem spraw powierzonych właściwemu sądowi wyspecjalizowanemu (zob. dalej), Sąd jest właściwy do rozpoznawania w pierwszej instancji m.in.:

- skarg wniesionych przez osoby fizyczne lub prawne na akty, których są adresatami lub które dotyczą ich bezpośrednio i indywidualnie oraz na akty regulacyjne, które dotyczą ich bezpośrednio i nie wymagają wydania środków wykonawczych;
- skarg państw na nieważność aktów ustawodawczych, aktów Rady, Komisji i Europejskiego Banku Centralnego innych niż zalecenia i opinie oraz aktów Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej zmierzających do wywarcia skutków prawnych wobec podmiotów trzecich, jak również aktów organów lub jednostek organizacyjnych Unii, które zmierzają do wywarcia skutków prawnych wobec osób trzecich;
- skarg państw członkowskich, instytucji Unii oraz (w ograniczonym zakresie) osób fizycznych i prawnych na zaniechania Komisji, Parlamentu

Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady oraz Europejskiego Banku Centralnego;

- sporów między Unią i jej pracownikami;
- spraw oddanych do właściwości Trybunału Sprawiedliwości na mocy klauzuli arbitrażowej umieszczonej w umowie prawa publicznego lub prywatnego zawartej przez Unię lub w jej imieniu;
- skarg o odszkodowanie za szkody wyrządzone przez instytucje Unii lub pracowników;
- skarg na decyzje Urzędu do spraw Harmonizacji Rynku Wewnętrznego oraz Unijnego Urzędu Ochrony Odmian Roślin;
- skarg na decyzje Rady w sprawach pomocy publicznej i środków ochronnych w handlu;
- skarg na decyzje Europejskiego Banku Centralnego.

Odwołania od orzeczeń Sądu w ww. sprawach rozpatruje Trybunał Sprawiedliwości. Prawo odwołania się do Trybunału Sprawiedliwości jest jednak ograniczone do kwestii prawnych.

Ponadto Sąd jest właściwy do rozpatrywania pytań prejudycjalnych sądów państw członkowskich, dotyczących ważności i wykładni unijnych aktów prawnych, w dziedzinach określonych w Statucie.

Parlament Europejski i Rada mogą, poprzez wydanie odpowiednich rozporządzeń, tworzyć **sądy wyspecjalizowane (izby sądowe przy Sądzie)**, właściwe do rozpatrywania w pierwszej instancji skarg w konkretnych dziedzinach. Odwołania od orzeczeń wydanych przez sądy wyspecjalizowane rozpatruje Sąd. Prawo odwołania się do Sądu jest jednak ograniczone do kwestii prawnych, chyba że

rozporządzenie ustanawiające sąd wyspecjalizowany przewiduje także możliwość odwołania od ustaleń faktycznych.

Jedynym dotychczas utworzonym sądem wyspecjalizowanym jest **Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej**. Sąd do spraw Służby Publicznej jest izbą działającą przy Sądzie. Składa się z 7 sędziów, mianowanych na 6 lat przez Radę po zasięgnięciu opinii specjalnego komitetu złożonego z byłych członków Trybunału Sprawiedliwości i Sądu oraz prawników o uznanej kompetencji. Rada mianuje sędziów Sądu do spraw Służby Publicznej, tak aby zapewnić zrównoważony skład Sądu w odniesieniu do obywateli państw członkowskich pochodzących z możliwie najszerszego obszaru geograficznego oraz w odniesieniu do reprezentowanych krajowych systemów sądowniczych. Rada może zwiększyć liczbę sędziów, jeżeli Trybunał Sprawiedliwości tego zażąda. Każda osoba mająca obywatelstwo Unii i spełniająca kryteria określone w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej może przedstawić swoją kandydaturę na sędziego. Mandat sędziów Sądu do spraw Służby Publicznej jest odnawialny.

Sędziowie na 3 lata wybierają spośród siebie prezesa. Sąd mianuje również swojego sekretarza.

Najczęściej Sąd do spraw Służby Publicznej obraduje w izbach składających się z 3 sędziów. Może on jednak obradować w składzie 1-osobowym, 5-osobowym lub w pełnym składzie.

Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej rozpatruje, w pierwszej instancji, spory między Unią i jej pracownikami. Odwołania od jego orzeczeń rozpatruje Sąd. Prawo odwołania się do Sądu ograniczone jest do kwestii prawnych.

Europejski Trybunał Obrachunkowy

Wbrew oficjalnej nazwie Europejski Trybunał Obrachunkowy (ETO) nie jest organem sądowym. ETO jest instytucją zewnętrznej kontroli finansowej Unii Europejskiej.

Głównym zadaniem Trybunału jest kontrola rachunków wszystkich dochodów i wydatków Unii. Trybunał kontroluje dokumenty oraz, w razie potrzeby, może przeprowadzać kontrole w siedzibie instytucji dysponujących środkami z budżetu Unii oraz innych podmiotów otrzymujących płatności z unijnego budżetu. Trybunał wspomaga także Radę i Parlament Europejski w wykonywaniu ich funkcji kontrolnych w zakresie wykonywania budżetu. Po zakończeniu każdego roku budżetowego Trybunał sporządza sprawozdanie, które jest publikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Sprawozdanie to stanowi podstawę udzielenia Komisji Europejskiej przez Parlament Europejski absolutorium z realizacji budżetu. Trybunał nie ma jednak kompetencji do egzekwowania stwierdzonych naruszeń prawa. Nie może on również nakładać żadnych sankcji na kontrolowane przez siebie instytucje. Jego funkcja ogranicza się do sporządzania sprawozdań z przeprowadzanych kontroli.

W skład Trybunału wchodzi jeden obywatel z każdego państwa członkowskiego. Członkowie Trybunału są mianowani na 6 lat spośród kandydatów przedstawionych przez państwa członkowskie. Kandydaci do Trybunału Obrachunkowego są wybierani spośród osób, które wchodzi lub wchodziły w swoich państwach w skład organów kontroli zewnętrznej, lub osób mających szczególne kwalifikacje do zajmowania tego stanowiska. Listę członków Trybunału przyjmuje Rada po konsultacji z Parlamentem Europejskim. Członkowie Trybunału pełnią swoją funkcję niezależnie. Nie mogą

się zwracać o instrukcje ani przyjmować instrukcji od żadnego rządu lub jakiegokolwiek organu. Nie mogą również wykonywać żadnej, zarobkowej lub niezarobkowej, działalności zawodowej podczas pełnienia swoich funkcji. Ich mandat jest odnawialny.

Członkowie Trybunału wybierają spośród siebie prezesa na 3 lata. Jego mandat również jest odnawialny.

Trybunał ma siedzibę w Luksemburgu.

Komitet Ekonomiczno-Społeczny

Komitet Ekonomiczno-Społeczny jest organem doradczym. Wspomaga Parlament Europejski, Radę i Komisję w realizacji ich kompetencji poprzez opiniowanie projektów aktów prawnych. Konsultuje on w szczególności sprawy zdrowia publicznego, kształcenia, funduszy strukturalnych, polityki rolnej oraz sieci transeuropejskich. Może również wydawać opinie z własnej inicjatywy, jeżeli uzna to za stosowne. Opinie Komitetu Ekonomiczno-Społecznego nie mają charakteru wiążącego.

Zadaniem Komitetu jest reprezentowanie interesów różnych grup społecznych (np. rolników, rzemieślników) i organizacji w toku procesu stanowienia prawa wspólnotowego. Organ ten pełni także funkcję konsultacyjną – utrzymuje stałe kontakty z organizacjami społecznymi i gospodarczymi działającymi na terytorium państw będących członkami Wspólnoty.

W skład Komitetu Ekonomiczno-Społecznego wchodzi przedstawiciele organizacji pracodawców i pracowników oraz inni przedstawiciele podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w szczególności z dziedzin społeczno-ekonomicznej, obywatelskiej, zawodowej i kultury. Zgodnie z postanowieniami Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, liczba członków Komitetu nie może przekraczać 350. Obecnie w skład tej instytucji wchodzi 344 osoby, w tym 21 z Polski. Członkowie Komitetu są niezależni i wykonując swoje funkcje, działają wyłącznie w ogólnym interesie Unii.

Członkowie Komitetu są mianowani przez Radę, po konsultacji z Komisją, na 5 lat, a ich mandat jest odnawialny. Komitet wybiera spośród swoich członków przewodniczącego i prezydium na 2,5 roku.

Komitet jest zwoływany przez przewodniczącego na żądanie Parlamentu Europejskiego, Rady lub Komisji. Może się również zbierać z własnej inicjatywy.

Siedziba Komitetu znajduje się w Brukseli.

Komitet Regionów

Komitet Regionów, podobnie jak Komitet Ekonomiczno-Społeczny, jest organem doradczym Parlamentu, Rady i Komisji. Zapewnia on reprezentację interesów lokalnych państw członkowskich w procesie stanowienia prawa unijnego poprzez opiniowanie projektów aktów prawnych, w szczególności w sprawach zatrudnienia, kształcenia, funduszy strukturalnych, środowiska i kultury. Jeżeli Komitet uzna to za stosowne, może również wydawać opinie z własnej inicjatywy.

W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele władz regionalnych i lokalnych w państwach członkowskich, pochodzący z wyborów lub ponoszący odpowiedzialność przed organem pochodzącym z wyborów.

Członkowie Komitetu oraz ich zastępcy są mianowani na 5 lat przez Radę spośród kandydatów przedstawionych przez państwa członkowskie. Ich mandat jest odnawialny. Są oni także całkowicie niezależni w wykonywaniu swoich funkcji. Obecnie Komitet liczy 344 członków, w tym 21 z Polski. Komitet wybiera spośród swoich członków przewodniczącego i prezydium na 2,5 roku. Przewodniczący zwołuje posiedzenia Komitetu na żądanie Parlamentu Europejskiego, Rady lub Komisji. Komitet może się również zbierać z własnej inicjatywy.

Komitet ma siedzibę w Brukseli.

Europejski Bank Centralny

Integracja gospodarcza w ramach Unii Europejskiej opiera się na Unii Gospodarczej i Walutowej. Państwa członkowskie prowadzą zatem ujednoliconą politykę gospodarczą i dążą do przyjęcia wspólnej waluty euro.

Europejski Bank Centralny (EBC) to jedna z podstawowych instytucji UE i najważniejszy organ Unii Gospodarczo-Walutowej, istniejącej między państwami członkowskimi. EBC stanowi centralny element Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC) skupiającego EBC oraz banki centralne państw członkowskich Unii Europejskiej. Głównym celem ESBC jest utrzymywanie stabilności cen. EBC i krajowe banki centralne wspólnie realizują powierzone im zadania, które polegają na:

- 1) definiowaniu i realizacji polityki pieniężnej Unii,
- 2) przeprowadzaniu operacji dewizowych,
- 3) utrzymywaniu oficjalnych rezerw dewizowych państw członkowskich i zarządzaniu tymi rezerwami,
- 4) zapewnieniu sprawnego działania systemów płatniczych.

Realizując zadania podstawowe, ESBC wypełnia również zadania dodatkowe. Należą do nich przede wszystkim:

- 1) emisja banknotów euro będących jedynym oficjalnym środkiem płatniczym w państwach, które przyjęły tę walutę,
- 2) gromadzenie informacji statystycznych niezbędnych do wykonywania zadań ESBC.

Ponadto ESBC prowadzi działalność analityczno-badawczą, prawotwórczą, pełni funkcję doradczą oraz uczestniczy we współpracy na forum międzynarodowym w kwestiach należących do kompetencji ESBC.

Organami decyzyjnymi EBC są: Rada Prezesów, Zarząd oraz Rada Ogólna.

Rada Prezesów składa się z członków Zarządu EBC i prezesów krajowych banków centralnych państw, których walutą jest euro. Podejmuje ona decyzje konieczne do realizacji zadań nałożonych na ESBC, w tym w szczególności dotyczących realizacji polityki pieniężnej w państwach, których walutą jest euro.

Zarząd składa się z prezesa, wiceprezesa i czterech członków. Prezes, wiceprezes i pozostali członkowie Zarządu są mianowani przez Radę Europejską na zalecenie Rady i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz z Radą Prezesów EBC, spośród osób o uznanym autorytecie i doświadczeniu zawodowym w dziedzinie pieniądza lub bankowości. Mandat członków zarządu trwa 8 lat i nie jest odnawialny.

Rada Ogólna składa się z prezesa i wiceprezesa EBC oraz z prezesów banków centralnych państw członkowskich UE. Pozostali czterej członkowie Zarządu EBC mogą brać udział w posiedzeniach Rady, ale nie mają prawa głosu. Rada Ogólna pełni funkcje doradcze, wspomagające i administracyjne. Jest ona swoistym łącznikiem oraz platformą wymiany informacji i doświadczeń między państwami, których walutą jest euro, oraz tymi państwami członkowskimi UE, które jeszcze nie przyjęły euro. Rada Ogólna będzie funkcjonować do czasu przyjęcia euro przez wszystkie państwa członkowskie UE.

EBC i krajowe banki centralne są całkowicie niezależne w zakresie prowadzonej przez siebie polityki monetarnej. Podmioty te nie mogą przyjmować instrukcji od instytucji Unii, rządów państw członkowskich ani jakiegokolwiek innego organu.

EBC ma siedzibę we Frankfurcie nad Menem.

Europejski Bank Inwestycyjny

Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) jest bankiem międzypaństwowym. Jego członkami są państwa należące do Unii Europejskiej. Kapitał banku jest subskrybowany przez państwa członkowskie w wysokości określonej w statucie banku.

Bank, nie dążąc do osiągnięcia zysków, udziela pożyczek i gwarancji na realizację w państwach członkowskich projektów mających na celu modernizację obszarów słabo rozwiniętych i przekształcenia gospodarcze związane z funkcjonowaniem wspólnego rynku oraz projektów realizowanych wspólnie przez kilka państw członkowskich, które nie mogą być sfinansowane ze środków dostępnych w tych państwach.

Organami decyzyjnymi EBI są: **Rada Gubernatorów**, **Rada Dyrektorów** oraz **Komitet Zarządzający**.

Europejskim Bankiem Inwestycyjnym kieruje **Rada Gubernatorów**, w której skład wchodzi ministrowie

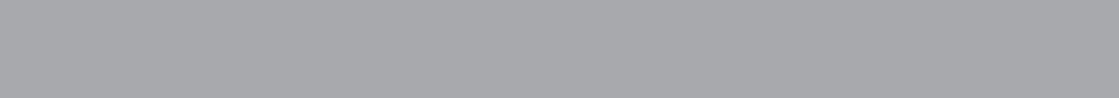
wie finansów z państw członkowskich. Ustala ona ogólne wytyczne polityki kredytowej Banku.

Rada Dyrektorów składa się z 28 dyrektorów (po jednym z każdego państwa członkowskiego oraz jeden nominowany przez Komisję Europejską) oraz z 18 zastępców dyrektorów (nominowanych przez państwa członkowskie według skomplikowanego parytetu zależnego od wysokości subskrybowanego kapitału). Dyrektorów oraz zastępców dyrektorów Rada Gubernatorów mianuje na 5-letnią kadencję. Zarówno dyrektorzy, jak i zastępcy mogą zostać mianowani ponownie. Rada Dyrektorów jest organem decyzyjnym – ma wyłączne prawo do podejmowania decyzji w sprawie udzielania pożyczek i gwarancji oraz ustala oprocentowanie udzielanych pożyczek.

Komitet Zarządzający składa się z przewodniczącego i 8 wiceprzewodniczących, mianowanych na 6 lat przez Radę Gubernatorów, na wniosek Rady Dyrektorów. Komitet opracowuje decyzje Rady Dyrektorów i zapewnia ich wykonanie. Jest on odpowiedzialny za bieżące działania banku i podlega w tym zakresie nadzorowi Rady Dyrektorów.

Siedziba EBI znajduje się w Luksemburgu.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
al. J.Ch. Szucha 21, 00-580 Warszawa
www.msz.gov.pl
www.polskawue.gov.pl